

ЉУДИ ГОВОРЕ

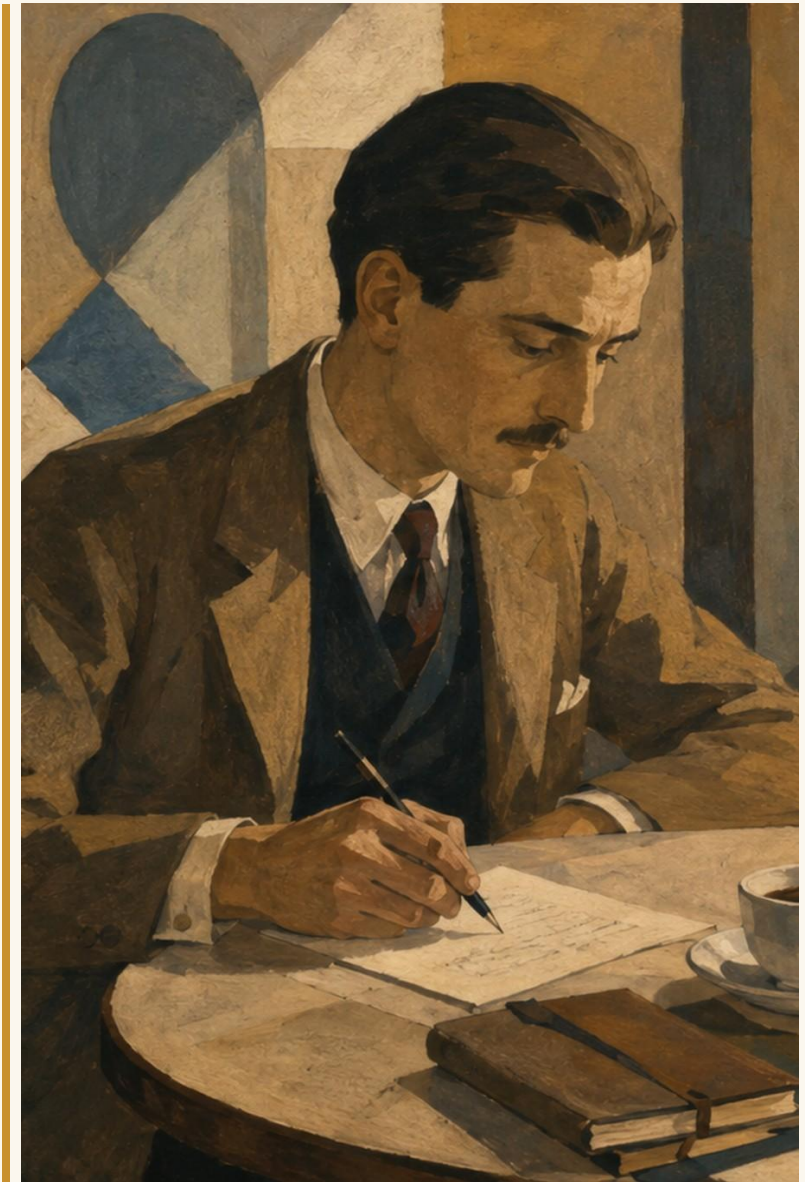
Растко Петровић

говор · тишина · острво · судбина

Растко Петровић

- Припада језгру **српских модерниста и авангардиста** после **Првог светског рата**.
- У књижевност уноси нову форму: **спаја прозу, лирику, путопис, есеј и фрагмент**.
- Био је путник, дипломата, ликовни критичар и писац изузетно широке културе.
- ***Људи говоре*** је његово последње дело објављено за живота и једно од најсмиренијих у његовом опусу.

Шта нам све открива писац у уводном коментару?

- Писац у уводном коментару каже да је књигу написао „за време једног путовања”.
- Тренутак када му говор људи постаје важнији од предела и грађевина које посматра.
- Бележио је речи одмах: у кафаници, на хартији купљеној у дуванџиници, на клупама капела.
- Зато дело делује као нешто ухваћено у покрету: разговори не служе радњи, него сами постају радња.

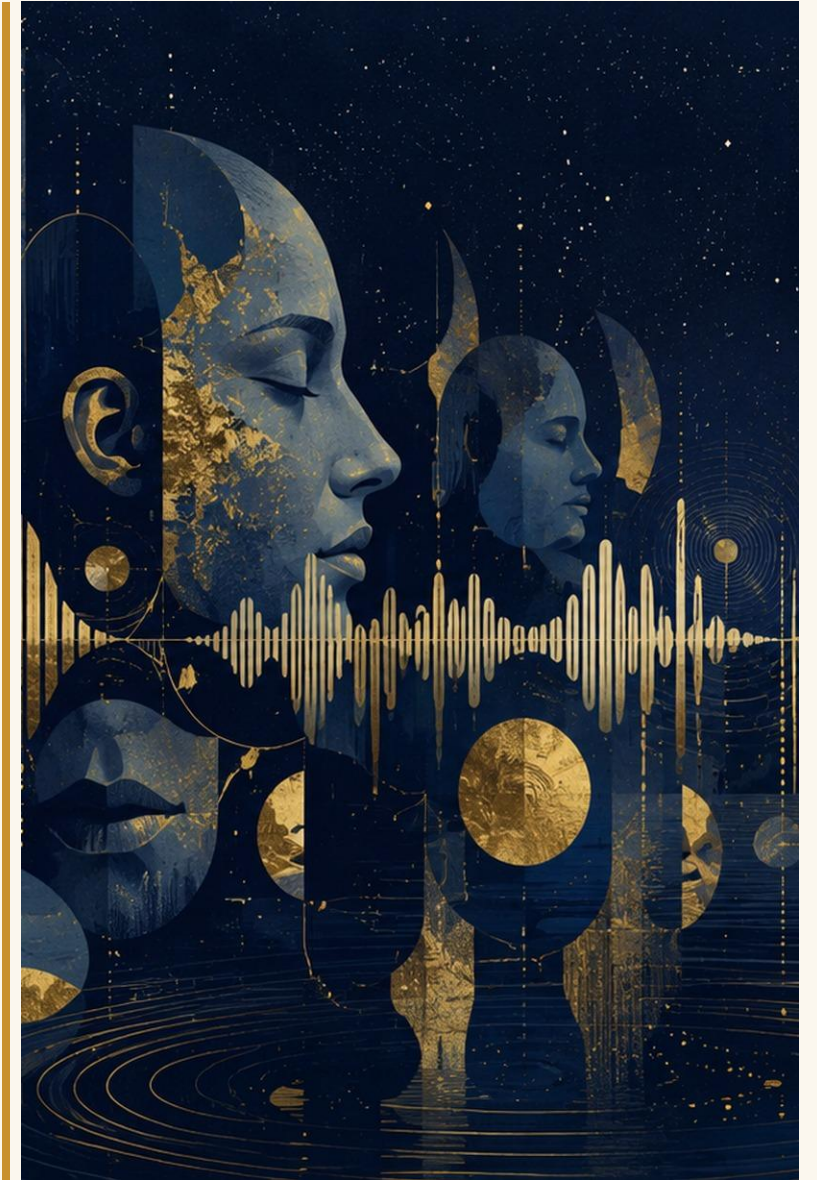
„Ову сам књигу написао за време једног путовања.”

уводни коментар

Људи говоре...

- Наслов није само назив дела, већ његова поетичка формула: **свет се најпре открива као говор.**
- Људи говоре „просте” и наизглед безначајне ствари, али у њима се откривају страх, жеља, бол, навика и судбина.
- Петровић помера пажњу са великих догађаја на ситне реченице у којима се живот заиста чује.
- Тишина је подједнако важна: оно што ликови не умеју или не смеју да кажу често је најдубље.

Где се одвија радња?

- Време и место нису директно одређени; посредно се препознаје издвојени острвски простор, **Велико и Мало острво**.

Зашто није именовано?

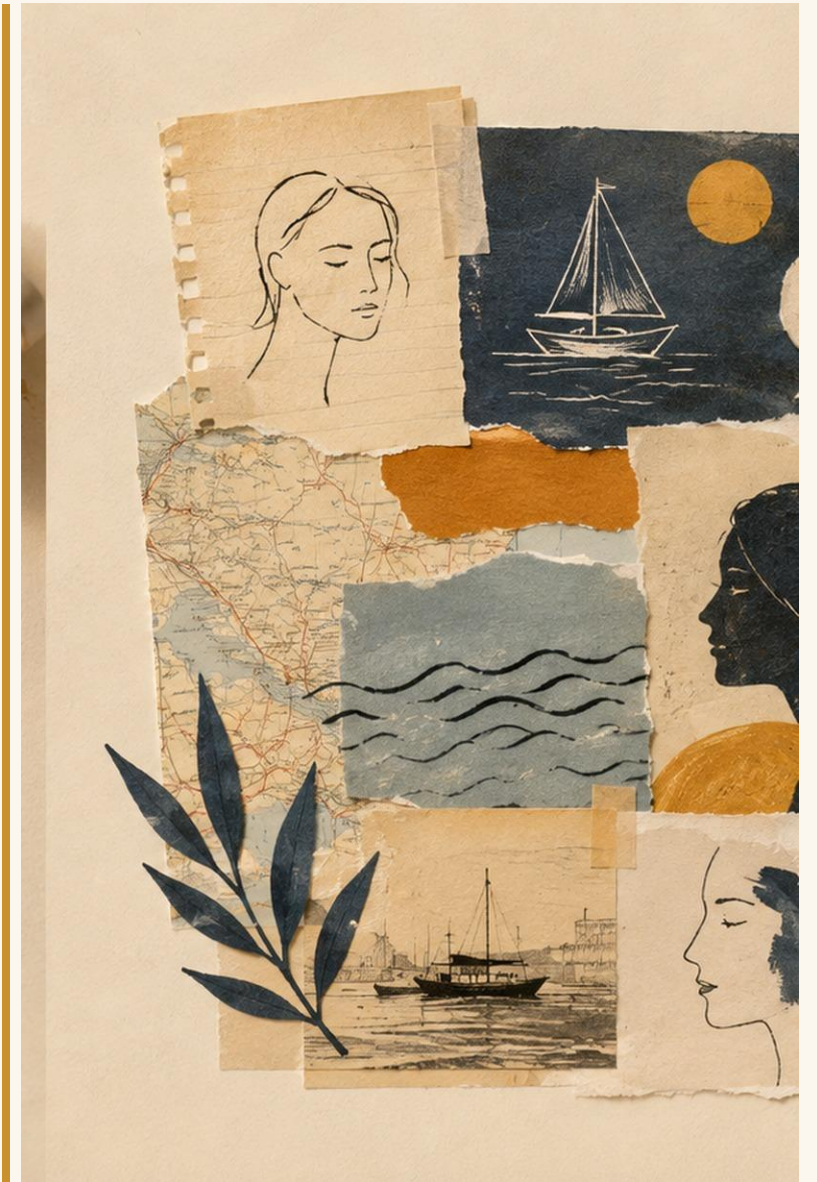
- Неименованост простора није недостатак, него поступак: острво постаје модел сваке мале, затворене заједнице.
- После ратног искуства, такав простор открива људе сведене на основно: рад, породицу, болест, наду, страх, разговор.

Да ли је ово роман у класичном смислу?

Зашто сматра да је »она значајна, по својој новости облика, по ономе што садржи«. Покушајте жанровски да одредите ово дело.

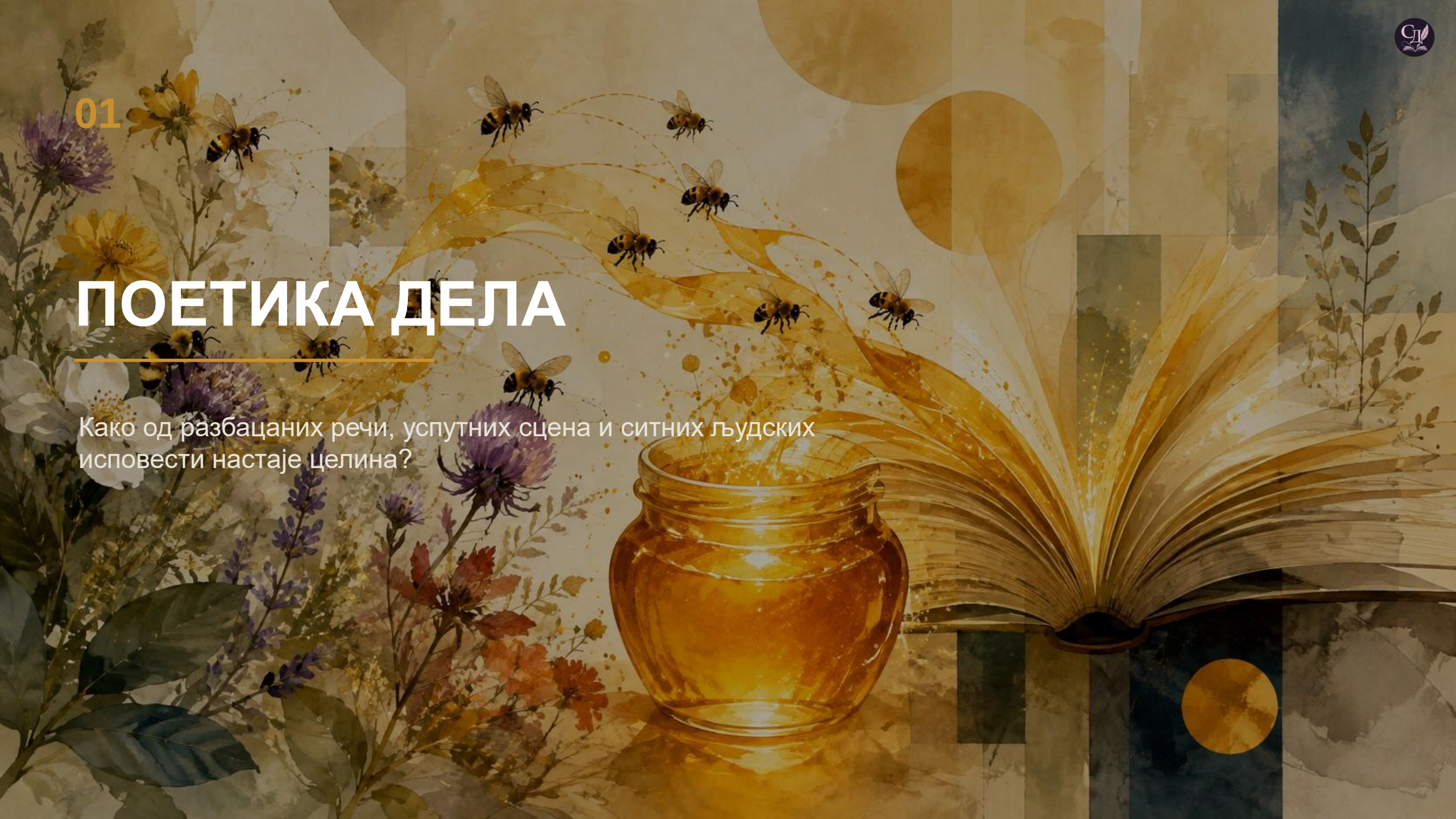
- Нема јаког заплета, јасне драмске линије ни класичног развоја радње.
- Дело је **хибрид**: лирски роман, путописна проза, есеј, дневнички запис, поема у прози и низ дијалога.
- Новина је управо у томе што роман **не гради свет кроз догађаје, већ кроз слушање, фрагмент, утисак и унутрашњу рефлексiju**.
- У њему се препознаје **авангардна потреба да се разбије готова форма и да се живот ухвати у самом настајању**.
- Најтачније га је читати као **путописни лирски роман са изразито модернистичком формом**.

01

ПОЕТИКА ДЕЛА

Како од разбацаних речи, успутних сцена и ситних људских исповести настаје целина?

Шта значи слика пчела и меда?

- Приповедач жели да ствара као пчеле: **да сакупи „најбоље” из света око себе и претвори га у нову целину.**
- Као што мед није прост збир цветова, тако ни књига није прост збир разговора које је писац чуо.
- Стварност се у делу прерађује: из свакодневних реченица настаје уметнички, хомоген и нов облик.
- Ово је једна од најважнијих поетичких слика у роману.

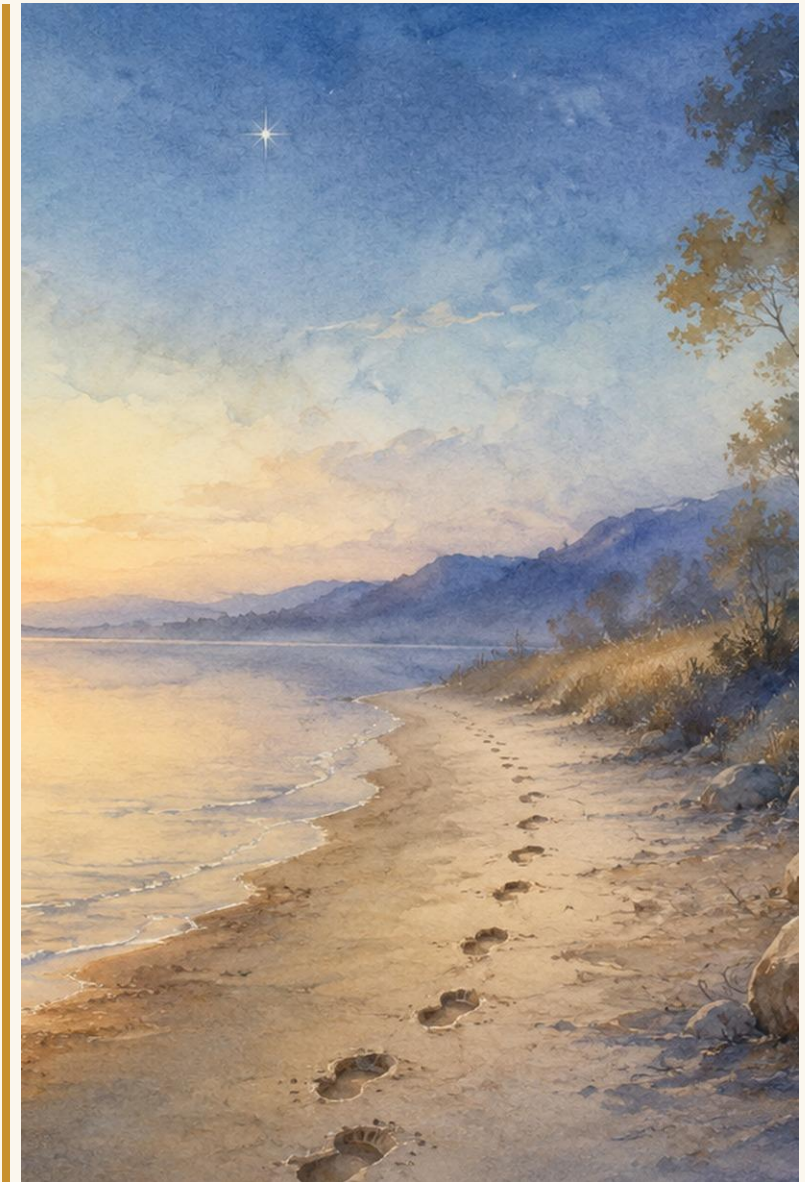
„На крају рада пчелиног је мед...”

поетичко поређење

Како је компоновано дело?

- **Први део:** прва посета језеру и острву; упознавање простора и људских гласова.
- **Други део:** повратак после десетак месеци; судбине Пипа и Ивоне добијају јаснији трагични смисао.
- **Трећи део:** ноћ на језеру; приповедачева размишљања о природи, човеку, рођењу, смрти и јединствености живота.
- Повратак после десет месеци показује да време на острву тече споро, али да се унутрашње судбине неповратно мењају.
- **Композиција иде од појединачног сусрета ка универзалном питању: шта је човек у свету?**

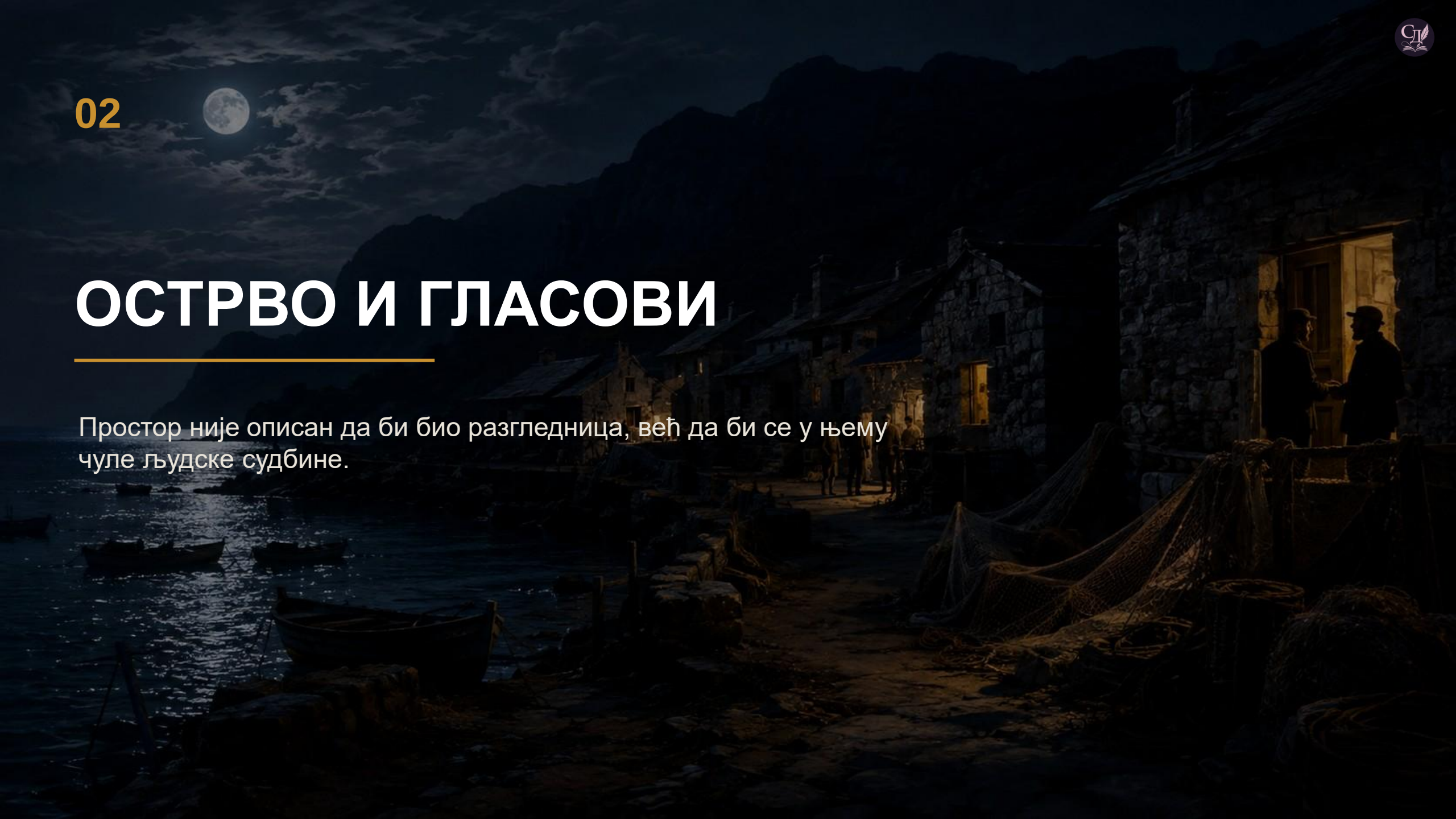

02

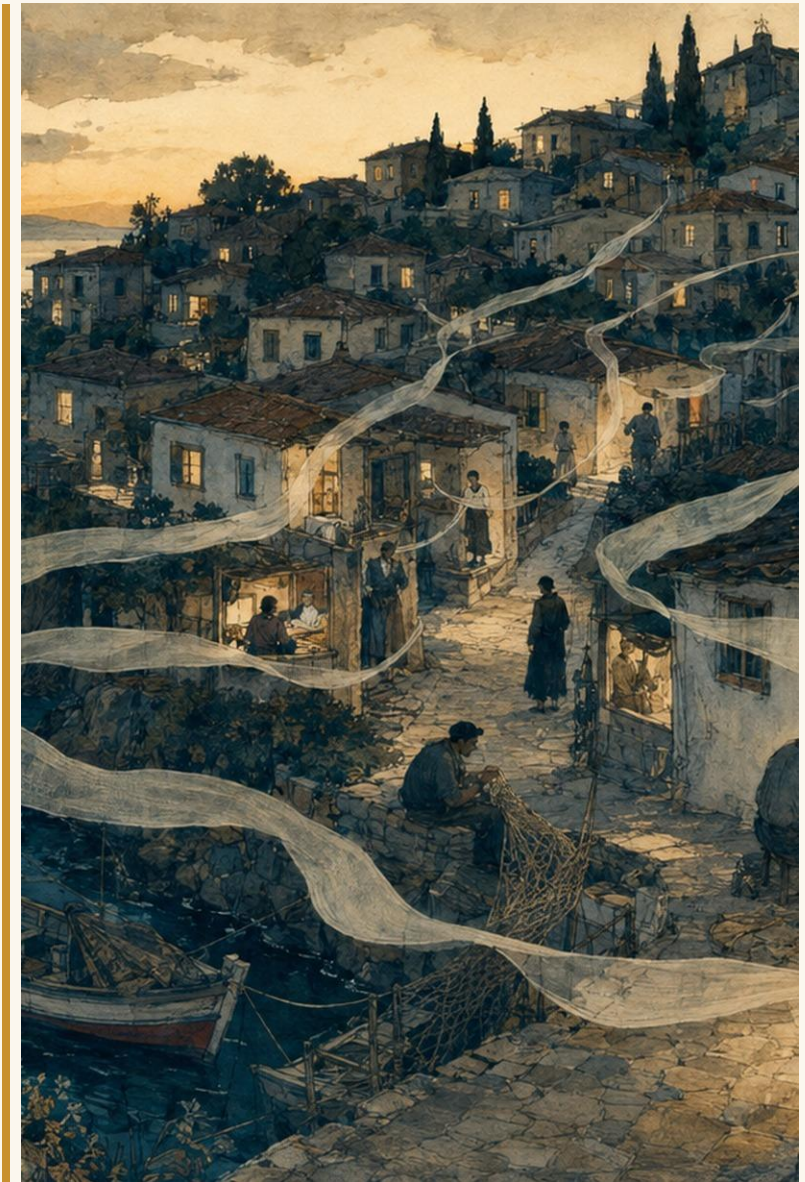
ОСТРВО И ГЛАСОВИ

Простор није описан да би био разгледница, већ да би се у њему чуле људске судбине.

Шта острво открива о људима?

- Острво је мало, издвојено и сиромашно; живот је сведен на рад, рибарење, породицу и навике заједнице.
- Недостатак струје појачава осећај изолације: ликови се често наслућују у полумраку, кроз глас и кретање.
- Мештани прихватају такав живот — не зато што су без осећања, већ зато што су навикнути на ограничења.
- Када млади маркиз и његова мајка долазе у свој замак на летовање, има посла за све мештане јер она наручује чипке и остале везове од мештанки.
- У том једноставном животу стоје трајне вредности: **заједништво, издржљивост, рад и потреба да се човек некоме обрати.**

03

ПИПО И ИВОНА

У малом простору острва најдубље се чује прича о неоствареној слободи и неоствареној љубави.

Ко је Пипо?

- Пипо је млади рибар и бивши морнар; као војник-морнар обишао је свет и заволео слободу пловидбе.
- Желео је да оде са острва, али му отац то није дозволио; после војске оженио га је девојком коју Пипо није волео.
- Има двадесет седам година, али се осећа као човек чији је живот већ завршен.
- Када се приповедач врати на острво, сазнаје да се Пипо разболео: болест само видљиво показује његову унутрашњу сломљеност.

Зашто је Пипо трагичан лик?

- Пипова трагедија није у једном догађају, него **у животу који је унапред затворен туђом вољом.**
- Отац верује да чува породицу, али несвесно укида синовљеву слободу и његову могућност избора.
- Пипо не уме да преведе бол у деловање: зато говори огорчено, као човек који више нема куд.

„Још сам млад, а живот је за мене већ готов...”

Пипова исповест

Шта откривају Кортес, Лоња и зидар?

- **Кортес, Пипов отац**, није приказан као злочинац: он воли синове, рибарење и живот, али не види туђу унутрашњу несрећу. **Коју причу он прича?**

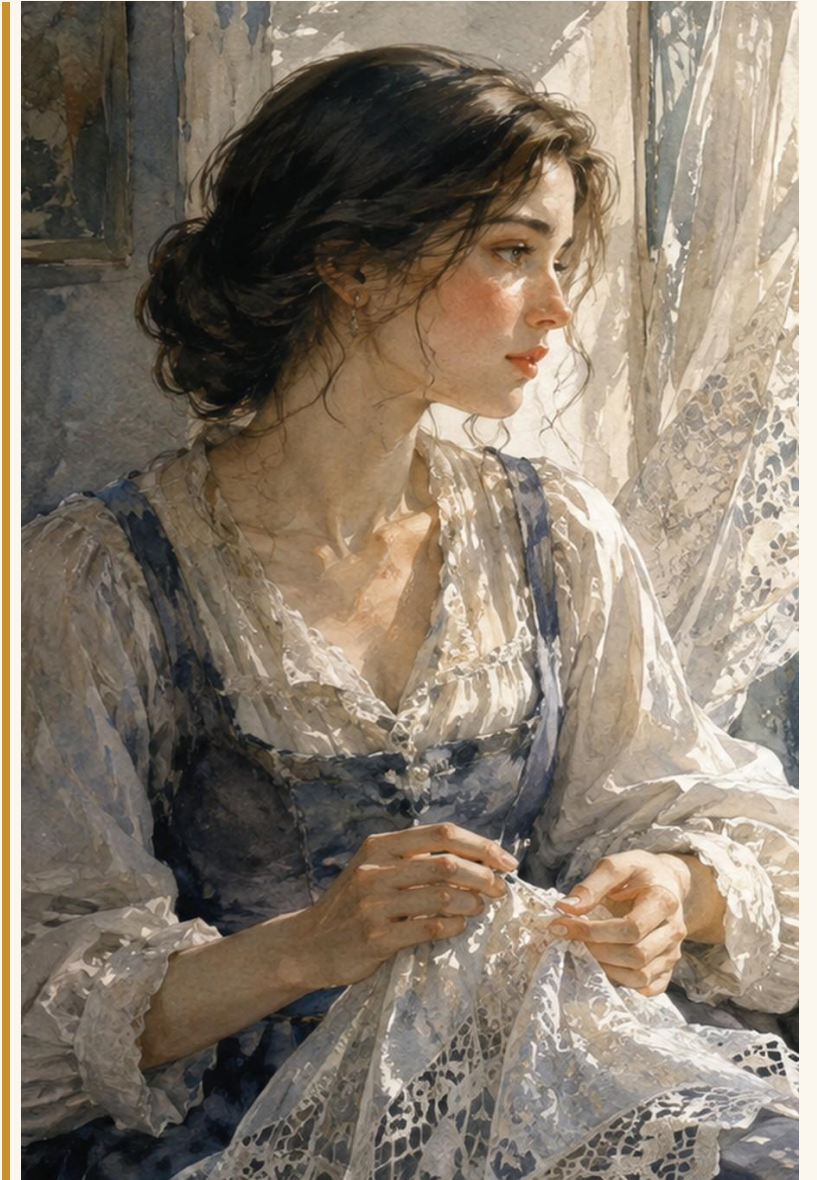
Млади енглески туриста који је трагично скончао јер му је подметнута прича о измишљеном ванбрачном очинству,

- **Лоња, Пипова жена**, одана је мужу и прихвата кривицу, иако суштински није узрок његове пропасти.
- **Зидарева прича** о детету које је морао да носи преко залеђеног језера да би му нашао лек показује колико је живот на острву тежак.
- Споредни ликови нису украси: они чине хор заједнице, различите гласове исте људске судбине.

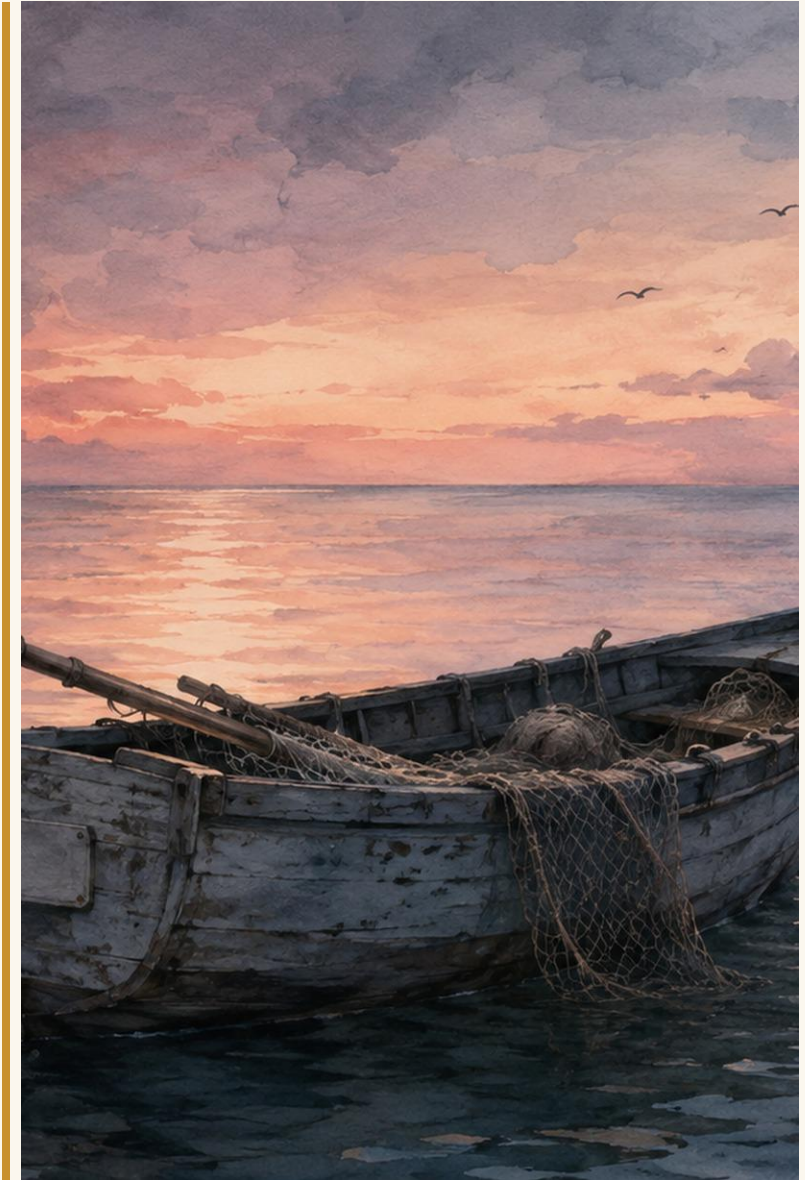
Ко је Ивона?

- Ивона је млада везиља, пет година млађа од Пипа.
- Од детињства је волела једног човека, али су га после војске оженили другом; за ту љубав нико није знао.
- Њена реченица о удаји показује да после неостварене љубави не тражи срећу, већ могућност да некоме буде потребна. Она не жели да се удаје, али ако ипак одлучи да то учини, поћи ће за неког чија деца тако неће бити сирочад.
- **Она није само „лепа девојка”, већ лик у коме се лепота, одрицање и унутрашња тишина спајају у болну целину.**

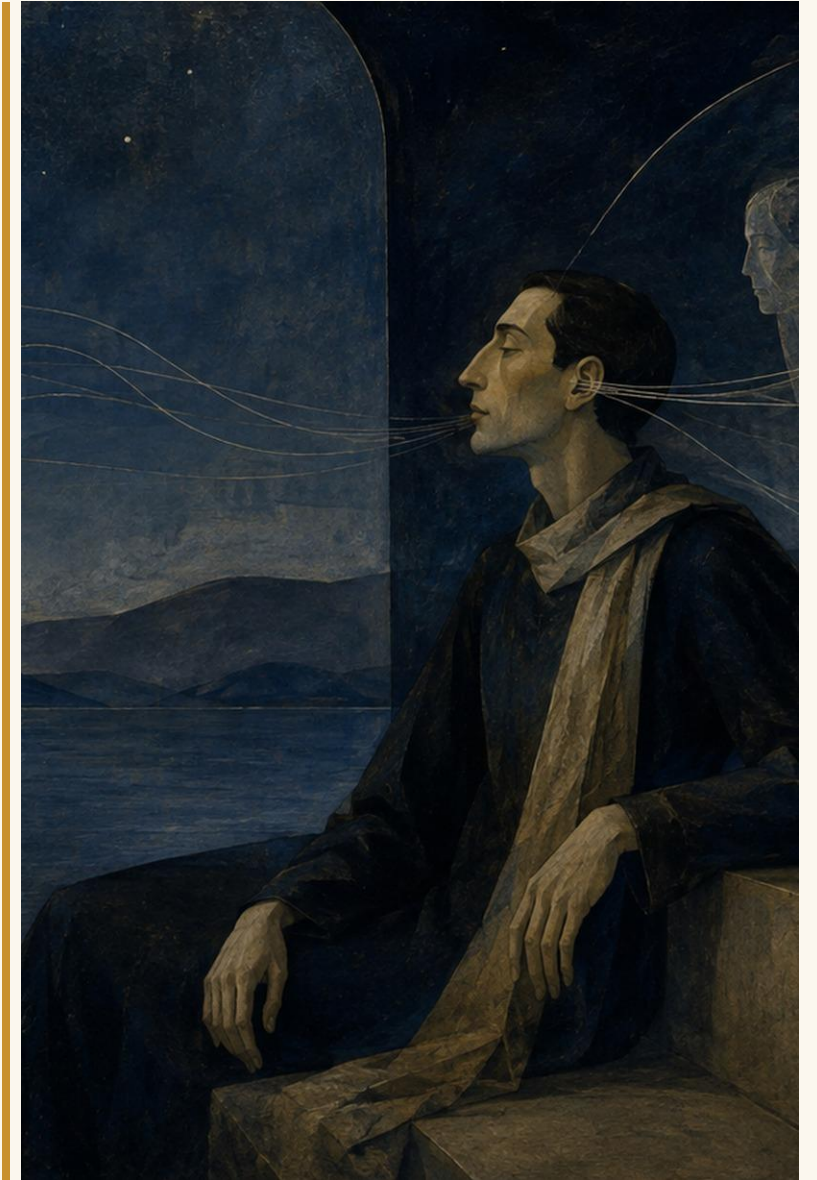
Шта симболизује барка „Ивона”?

- Барка је између Пипа и Ивоне: она спаја њихову прећутану љубав.
- За Пипа барка носи и његов сан о пловидби, бекству и животу који је могао бити другачији.
- Име „Ивона” открива оно што Пипо не изговара: љубав се у делу чешће наслућује него што се признаје.
- Зато **барка постаје симбол неостварене слободе и неостварене љубави.**

Како разумети приповедача и његов однос према Ивони?

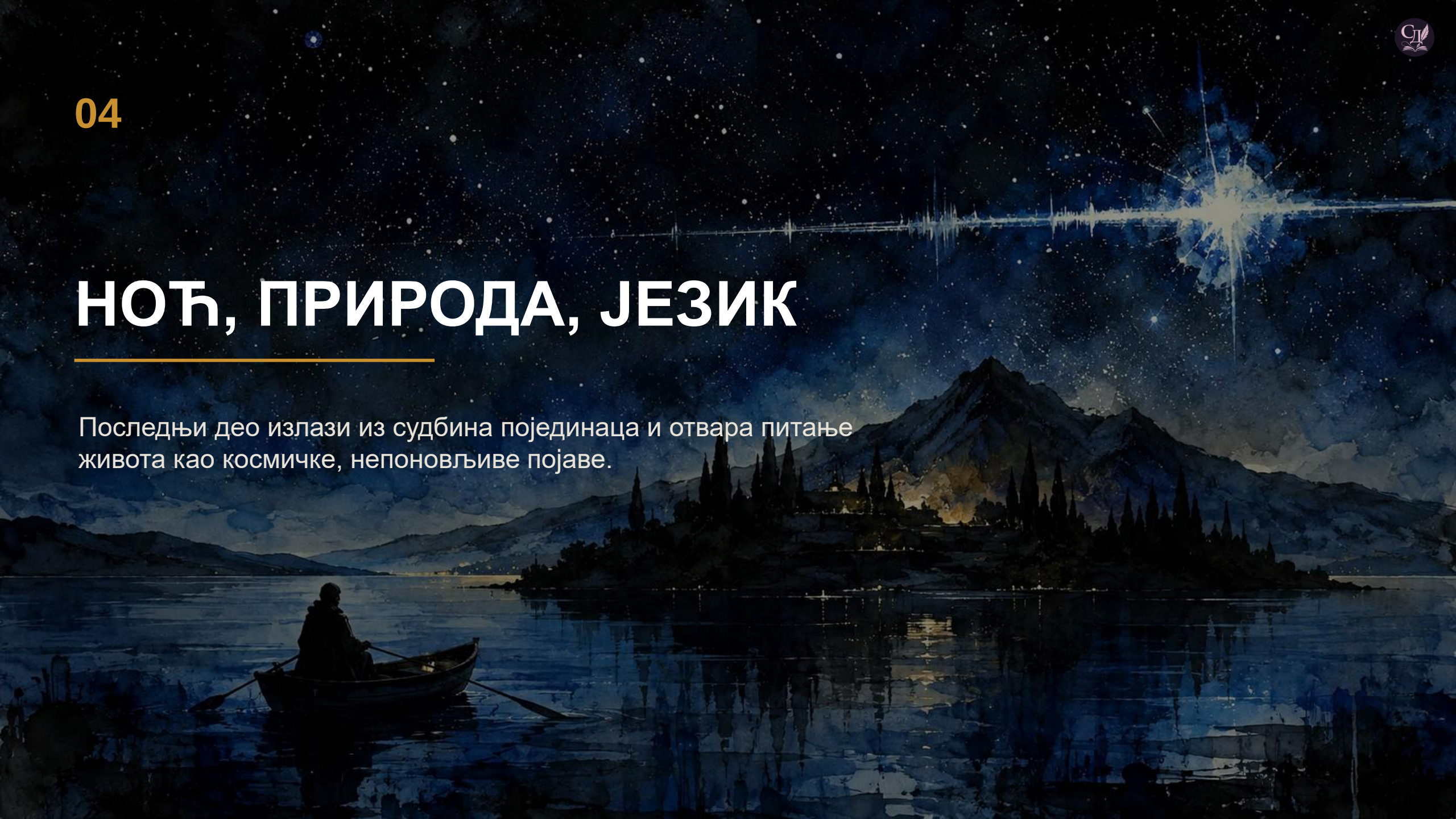
- Приповедач је **путник**, али пре свега **слушалац**: он не намеће суд, не гради драму, већ прати како се живот открива у речима.
- Приповедачево слушање постаје етички став: разумети човека значи најпре чути га.
- Његов однос према Ивони је однос према лепоти која треба да остане чежња, а не поседовање.

04

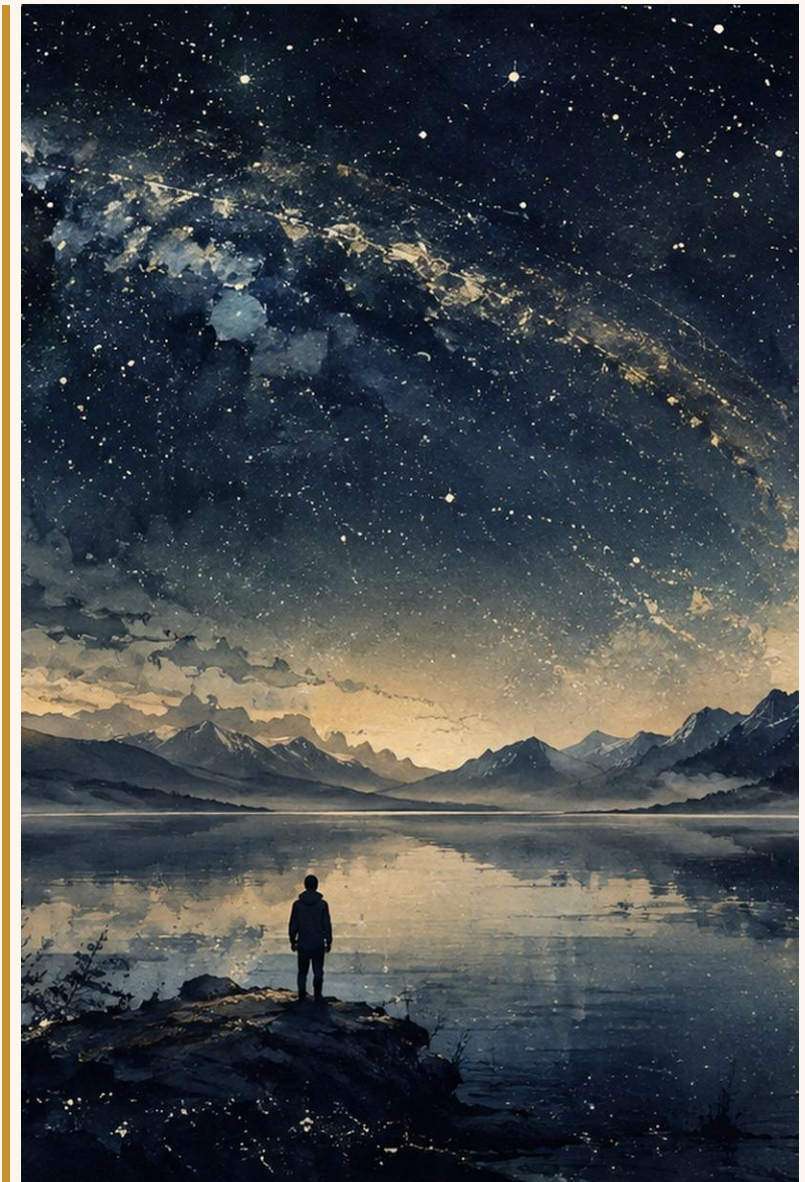
НОЋ, ПРИРОДА, ЈЕЗИК

Последњи део излази из судбина појединаца и отвара питање живота као космичке, непоновљиве појаве.

Шта доноси трећи део?

- Приповедач је **сам у ноћи на језеру**; више није у првом плану судбина једног лика, већ однос човека, природе и универзума.
- Језеро, ноћ, звук, светлост и страх постају простор медитације.
- Дело се креће од људског разговора ка питању шта значе рођење, трајање и смрт. **Појединачни гласови прерастају у размишљање о животу као целини.**

Шта значи крик рођења?

- Крик који у ноћи прекида мир језера јесте **крик жене која је родила сина.**
- Он поново покреће **људски говор:** мештани га тумаче различито, па један исти звук постаје више људских истина.
- Рођење није приказано само као радост; оно је и бол, страх, почетак нове патње и чудо настављања живота.

Зашто је језик у завршници авангардан?

- Петровић разбија уобичајену реченицу: појављују се звучне асоцијације, ономатопеја, игра слогова и ток свести.
- Језик више не служи само да нешто саопшти, већ да дочара пулсирање тела, природе, страха и мисли.
- Понављања типа „чух, слух, дух” звуче као унутрашњи ритам свести која покушава да ухвати неодређени звук.
- То је најавангарднији део књиге: смисао се не добија само из значења речи, него и из њиховог звука.

„Чух, слух, дух...”

игра речима

Како разумете последњу реченицу?

- Приповедач не жели да се живот „може поново почети” јер би се тиме изгубила његова јединственост.
- Завршетак није песимизам: **то је прихватање да су рођење, живот и смрт непоновљиве и зато чудесне појаве.**
- Завршна мисао повезује личну судбину са космосом: **човек је пролазан, али је његов једини живот непроцењив.**

Ја? Не, ја не бих хтео да се може поново почетио. То може бити јединствена ствар... Јединствена.

последња реченица

Систематизација

- Људи говоре је дело у коме се спољашња радња повлачи пред гласовима, тишинама и унутрашњим судбинама.
- Модерност дела види се у жанровској отворености, фрагментарности, лирској атмосфери и језичком експерименту.
- Пипо и Ивона показују да се највеће трагедије често дешавају тихо, без великих речи и без великог заплета.
- Коначни смисао романа није теза, већ позив да се човек пажљиво слуша: у обичном говору чује се читав живот.
- Кључни појмови: говор, фрагмент, слушање, острво, барка, неостварена слобода, рођење, језички експеримент.

